

Organisatie. *)

DOOR

B. R. BAKKER.

M. de V.

Aangemoedigd door de vriendelijkheid, welke gij wel de vorige sprekers hebt willen betoonen, zal ik ondanks het late uur toch nog gaarne van de mij geboden gelegenheid gebruik maken om een kort woord tot U en tot de Collega's te richten. Laat ik trachten, met Uwe toestemming, dit een slotwoord te doen zijn door, weliswaar mijn oorspronkelijk onderwerp in het oog te houden, maar dan toch vooral U een blik te doen slaan over de geheele vergadering, die thans achter ons ligt en U te toonen de kern van bijna al onze discussies, de draad van bijna elk betoog.

De gelegenheid hiertoe grijp ik gaarne aan, omdat het, naar ik meen, goed is af en toe eens bijzaken en hoofdzaken van elkaar te scheiden; dat het goed is eens te trachten naar het trekken van de groote lijnen; dat het goed is af en toe eens te oriënteren, eens te bepalen, waar we precies staan en vast te stellen in welke richting we moeten marcheerden.

Ik erken, dat herinneringen aan het leger, dat bekend is om zijn hechten bouw en groote slagvaardigheid, een leger, waarin ik eens soldaat was, natuurlijk wel zullen medewerken tot de vorming van mijne zienswijze in dezen. Men zal mij dit ongetwijfeld niet euvel duiden; zelfs zal naar ik hoop, het geen verwondering baren, dat de oude leerschool

*) Voordracht gehouden in de Jaarvergadering der M. t. B. d. T. te Breda, Juni 1917.

in mijne denkwijze hare sporen heeft nagelaten. Die scholing, volgens sommigen rustend op zuiver cynisme, volgens anderen op een transcendentiaal idealisme zou ik voor niets ter wereld meer willen missen en het kan mij dus koud laten of de groote *men* de te ontwikkelen denkbeelden cynisch of idealistisch wil vinden. Zelf heb ik daaromtrent niets te zeggen, ik wil zelf niet eens beweren, dat ze juist zijn, maar ik vraag U ze met mij na te gaan en te overwegen, of hare toepassing voor ons nut kan hebben.

De Maatschappij is eene organisatie ter behartiging onzer „standsbelangen”. Wat verstaat men onder „organisatie”? In de eerste plaats een vereeniging van kleinere deelen, welke alle tot elkaar in een functionneel verband staan, kortom een *ding*, dat georganiseerd is. Ook kan men onder organisatie natuurlijk de handeling van het organiseren verstaan en ten slotte kan dit woord het straks genoemde verband tusschen de onderdeelen beteekenen. Nòch het een nòch het ander is denkbaar, als niet de elementen, de cellen welke tot organisatie bijeengebracht moeten worden, aanwezig zijn. Klein wonder dus, dat in ons land voor een 30 à 40 jaren van tandheelkundige organisatie niet gesproken kon worden; aanvankelijk ook niet nà de oprichting van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap.

Den naam „organisatie” verdiende het N.T.G. nog niet, omdat weliswaar een conglomeraat van cellen aanwezig was, maar vorming van een nieuw „orgaan” met eigen, nieuwe actie bestond toch nauwelijks. Organisatie had kunnen ontstaan, toen er méér cellen kwamen, toen bleek, dat door verschillende eigenschappen er differentiatie in de cellen optrad. Om welke redenen dan ook, (we kunnen ze hier onbesproken laten) is er toen niet organiseerend ingegrepen; in den tijd toen de Nederlandsche tandmeestersvereeniging stond opgericht te worden, heeft men het psychologisch juiste oogenblik laten voorbijgaan, met als gevolg later, toen de cellendifferentiatie nog toenam, dat

er *drie* groepen in ons land bestonden, die indien ver vooruitziende mannen de leiding in handen hadden gehad nooit hadden mogen ontstaan. Dit is geen verwijt, dat ik de toenmaals vooraanstaanden naar het hoofd werp. Hun gebrek aan organisatorisch inzicht is begrijpelijk. Niettemin blijft het te betreuren, want daaraan is het voor een groot deel toe te schrijven dat, al is een der vereenigingen sedert verdwenen, toch eigenlijk nog steeds het bestaan van drie soorten van tandartsen in ons land is aan te wijzen. Gelukkig zijn zij bezig zich te assimileeren. De oprichting onzer Maatschappij is hiervan een der symptomen; omgekeerd zal nu mede door de Maatschappij dit assimilatieproces bevorderd en verhaast moeten worden, opdat wij komen tot *den* tandheelkundigen stand als een groote, massieve éénheid.

De oprichting der Maatschappij is door velen praematuur genoemd en nog wordt ze door sommigen beschouwd als een zevenmaandsch kindje. Ik kan hun zienswijze niet deelen. Misschien is het wicht een dag of veertien te vroeg geboren, maar méér niet, en dergelijke kleine vergissingen kunnen den besten medicus passeeren. Ik noemde de oprichting een symptoom van de groeiende drang naar assimilatie, die ten slotte dan toch tot werkelijke vereeniging moet leiden. Die drang nu is maar niet eens bij toeval juist nu en niet een twintigtal jaren vroeger of later opgekomen; zij ontstaat uit de maatschappelijke omstandigheden van thans, van *thans*, nu er toch eigenlijk ook pas eene professie is ontstaan, nu er een groep van vakmensen is gekomen, die als groep eene sociale bestemming heeft te vervullen. Men kan namelijk m.i. van het luttele aantal tandartsen van een dertig of zelfs van twintigtal jaren geleden niet zeggen, dat zij *als groep* een sociale bestemming hadden te vervullen en dus ook maatschappelijk noodzakelijk waren. Elk voor zich deed zeer zeker nuttig werk, daaraan wil ik niet twijfelen; maar zij voorzagen niet in eene behoefte bij de geheele maatschappij, bij de gemeenschap aanwezig. Maatschappe-

lijk besproken bestond de behoefte aan tandheelkundige hulp nog niet, omdat zij door den leek als hygiënische maatregel niet werd gevoeld en medisch al even weinig was herkend. Met recht kon men toen nog zeggen, dat tandheelkundige hulp een luxe was; de tandheelkundigen behoorden tot de hofhouding der *zeer* welgestelden. Dàt is veranderd in de jaren, die thans achter ons liggen en het verandert nog met den dag. Het aantal tandartsen is snel gegroeid; bij leeken, bij medici en bij de tandartsen zelf hebben beter inzichten zich baan gebroken. Nog wel niet in die mate als wij hopen, dat in de toekomst het geval zal zijn, maar de verbetering is toch in zoo'n mate te constateeren, dat thans inderdaad de tandheelkundige professie reeds als een maatschappelijke groep beschouwd mag worden, die bovendien als zoodanig nuttig is. Van het feit nu, dat er een maatschappelijke tandheelkundige groep is, van het feit dus, dat de tandartsen met elkaar een eenheid zijn geworden in de groote maatschappelijke organisatie, een eenheid, die als zoodanig een taak heeft te vervullen, maar ook als zoodanig hare belangen heeft, van dàt sociale feit is de oprichting onzer maatschappij ten slotte het substraat. Ware 20 à 30 jaren geleden het reeds gekomen, tot één tandheelkundige vereeniging in ons land, dan was weliswaar veel verdeeldheid voorkomen, maar toch was haar karakter geheel anders geweest en of totale vervorming of nieuwvorming van deze maatschappij zou niet te vermijden zijn geweest.

De vraag stellen, wàt zijn wij, gilde of vakvereeniging, zou getuigen van weinig socialogische kennis; haar kort beantwoorden in den een of den anderen zin is eene onmogelijkheid; een volledige beantwoording ter instructie van den vrager eischt eene verhandeling, die buiten mijn bestek moet vallen, maar wel wil ik zeggen: de oude vereenigingen, ook de thans nog bestaande wetenschappelijke, naderen méér dan wij tot het gilde, wij naderen tot de vakvereeniging. En hiermede komen we tot de kern van mijn betoog; eigen-

lijk is hiermee de hoofdstelling, van wat ik zeggen wil, reeds uitgesproken: breed opgevat vormen wij een *vakvereniging* in den meest beslistten zin. Deze stelling bevat eigenlijk mijn hééle betoog. Uit haar volgt: dat *iedere* tandarts lid moet zijn van onze organisatie; uit haar volgt verder zoowel de begrenzing van ons arbeidsveld, als voorschriften voor onze werkwijze in de belangrijke aangelegenheden. Sta mij dus toe hieraan enkele oogenblikken te besteden.

Het gilde was eene vereeniging van vrije handwerkslieden, elk voor zich meester in zijn werk. De titel meester gaf echter nog iets meer aan dan een graad van bekwaamheid; hij wil tevens zeggen, dat de drager ervan iemand is, die zijn bedrijf uitoefent met behulp van bij hem in loondienst werkende gezellen; voor hem is kennis van de markten zijner grondstoffen van geen gering belang, en hij weet de daaruit vervaardigde producten eveneens door handelskennis geleid weer van de hand te doen. De productiemiddelen, werktuigen zoowel als grondstoffen zijn *zijn* eigendom. Stijgt de afname der producten, dan kan hij zijne zaak uitbreiden door het huren van meer gezellen en hoewel hij zelf meewerkt, althans mee kan werken, is toch de uitbreiding der zaak en daarmee de verhooging zijner winst in geen geval recht evenredig aan de toename zijner persoonlijke arbeidsprestatie. Kortom de gildebroeder is in de eerste plaats patroon, leider van een bedrijf, en bovenal ondernemer.

De vakvereniging, in modernem zin, is een vereeniging van practisch bezit-loozen. Totaal bezitloozen waar het de productiemiddelen betreft. De marktprijzen der grondstoffen kan hen koud laten, de productie-middelen liggen buiten hun bereik, producten hebben zij niet aan te bieden, maar één zaak kunnen zij verkoopen, hun arbeidskracht, (deze echter nog niet eens altijd) en *nooit* overtreft het bedrag van hun inkomen de koopprijs van hunne persoonlijke arbeidskracht.

Waardoor nu wordt *onze* positie gekenmerkt?

Hoewel wij natuurlijk niet gaarne noodeloos veel betalen voor de door ons te verwerken materialen, zijn de prijzen hiervan toch geen factor van essentieel belang; voor de marktschommelingen der grondstoffen voelen wij niet de minste belangstelling. Over de vraag of het eigendom van een instrumentarium ons tot bezitters van productiemiddelen in streng oeconomischen zin maakt, kan getwist worden. Zeker is het, dat nòch de uitbreiding hiervan, nòch de uitbreiding van het aantal dergenen, die bij de uitoefening eener practijk handlangersdiensten verleen, kan leiden tot onbeperkte uitbreiding dier practijk. Integendeel is de uiterste grens hiervan snel bereikt; zij wordt gesteld door ons persoonlijk arbeidsvermogen. Wij verkoopen dan ook geen producten; ook wij verkoopen onze arbeidskracht. Ontbreekt ons hiertoe, onverschillig door welke oorzaak de gelegenheid, dan is op den duur onze sociale ruïne als tandarts niet te ontkomen. Is de gelegenheid tot het verkoopen van onze arbeidskracht overvloedig, is het artikel in trek, dan gaat het ons finantieel goed.

Dit karakteriseert nu eens en vooral onze positie in de maatschappij. Wij zijn geen ondernemers, wij drijven geen zaak, wij zijn werkers. De eenige waar die wij hebben aan te bieden is onze arbeidskracht.

Welke nu zijn de factoren die de waarde dier waar bepalen? De beantwoording dezer vraag is misschien nog altijd een dankbaar onderwerp voor eene discussie in eene vereeniging ter beoefening der staathuishoudkunde. Wij zullen hier volstaan met te constateeren, dat de drie meest gangbare theorieën de waarde eener waar rechtstreeks afhankelijk willen stellen van het nut voor hun verbruikers, van de gemiddelde hoeveelheid sociaal nuttigen arbeid aan hare productie er aan ten koste gelegd, of, in dit speciale geval van de onderhoudskosten van den arbeider. Wij herinneren ons verder, dat de prijs eener waar steeds schommelt om hare waarde, en overigens afhankelijk is van vraag en aanbod.

Welke van die waarde-theorieën nu ook juist zij, de taak van een Maatschappij als de onze, zal steeds zijn te zorgen, dat zoowel waarde als prijs van onze arbeidskracht op peil blijven.

Is er dan, vraagt men, reeds thans voor de Maatschappij voldoende werk? In het algemeen mag toch niet worden geklaagd over een te slechte financieele waardeering van onzen arbeid.

Ik beaam dit ten volle; maar een goed koopman gaat niet dutten bij een gunstige conjunctuur. Het productievermogen van de professie stijgt met den dag en nog lang niet overal is men overtuigd, dat onze hulp inderdaad niet gemist mag worden. Er moet tegen worden gewaakt, dat onze sociale groepsbelangen in het nauw zouden geraken.

Wij moeten zorgen voor verruiming van ons afzetgebied. In zekeren zin zijn wij „odontologische imperialisten”, en als zoodanig sluiten wij een federatief verbond met de Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf. Niet uit philantropie! Het beoefenen der liefdadigheid is niet de taak van deze Maatschappij. Hier wenschen we zaken te doen, en wij kunnen dit doen op de meest reëlen basis door overheid en volk bij te brengen, dat tandheelkundige hulp in *alle* kringen inderdaad dringend noodig is. Wij verzetten ons tegen depreciatie van onze waar als wij strijden tegen het op de markt brengen van de minderwaardige productie door onkundigen, om 't even of deze zich stomatoloog of technicus of nog anders noemt. Niemand, geen fabrikant of ondernemer koopt arbeidskracht van eene soort of qualiteit, die hij niet in zijn bedrijf kan gebruiken. De onbekwame werkmans is uitgesloten van plaatsen, welke slechts door geschoolde krachten kunnen worden bezet.

De opzichter of werkbaas herkent aan het minderwaardige product de minderwaardige kracht en noodzaakt knoeiers te verdwijnen. Knoeien en voortgezet knoeien is slechts mogelijk indien de koper, in casu de patiënt, de qualiteit van het geleverde niet kan beoordeelen en zich door listige

kwakzalvers laat bedriegen. Wordt *te laat* ingezien dat men zich liet misleiden, dan krijgt niet de bedrieger, maar de tandheekunde de schuld. Hiertegen dienen wij front te maken en dus wenden we ons in de eerste plaats tegen de onbevoegde uitoefening. Niet omdat deze ons schaadt *in eigen* practijk, want deze schade ondervinden slechts weinigen en de vooraanstaanden het minst, maar omdat zij schade is voor den naam der tandheekunde zelf, omdat zij de reputatie bedreigt van heel de professie, omdat zij de waardeering vermindert van werkelijke tandheekundige arbeidspraestatie, van tandheekundige arbeidskracht!

En om de zelfde reden zitten we niet stil als in de wetgeving, die het verkrijgen van geneeskundige hulp in vollen omvang aan steeds breeder kringen mogelijk wil maken, de hulp, die van de tandheekunde mag worden verwacht, door overheid, door medici, of door leeken wordt onderschat. Nog eens, niet om het belang van enkelen, want slechts weinig collega's hebben belang bij fondspractijk e.d., maar omdat door onderschatting van die hulp natuurlijk ook de appreciatie van àl ons werken moet lijden.

Meer voorbeelden noemen zal onnoodig zijn. Naast den commissaris voor beroepsbelangen, staat zijne collega B.O.U.T. en naast hen staan commissies voor O. en E., voor militaire zaken, voor schooltandklinieken en voor de ziekwet. Zij allen hebben in het oog te houden, en met eigen middelen te streven naar het bereiken van het ééne doel: het goed verkoopbaar houden van tandheekundige arbeidskracht. En of men het erkent of niet, *dit* is bewust of onbewust de leidende gedachte geweest in vrijwel elk betoog is deze vergadering gehouden, in vrijwel elk besluit, dat door ons is genomen.

Het bereiken van dit doel kost werk, kost strijd. Weer anderen dus zorgen voor de ammunitie in dezen strijd, voor den inlichtingsdienst enz.; kortom achter de voorvechters komt de geheele trein.

Inderdaad is de groepeerling, zooals wij ze ook reeds in onze Maatschappij kennen vrij gecompliceerd. Laten wij zien of de opstelling en verdeling onzer krachten doelmatig is. Het zijn commissies, commissies en nog eens commissies. Men vraagt zich soms af of er niet te veel zijn, of de decentralisatie niet te sterk is. Zij behoeft dit niet te zijn, mits ten slotte alle actie wordt overzien en geleid door een centrale groep, de belangrijkste van allen, door het hoofdbestuur, onze generale staf.

Van dit H.B. mag dus in de eerste plaats worden gevraagd, dat het zich niet door dingen van ondergeschikt belang laat afleiden, maar dat het de hoofdzaken en groote lijnen in het oog houdt. In alles en nog wat moet het H.B. in staat en bereid zijn, zoo noodig steunende op gegevens, die het van haar helpende commissies ontving, voorlichting te geven. Die commissies mogen evenwel het H.B. het werk niet uit handen nemen; zij dienen slechts om de arbeid te verlichten en in *elk* der commissies heeft minstens één bestuurder zitting, die daarin een werkzaam leven leidt. Deze regeling leidt tot een centralisatie, die noodig is, om met kennis van zaken een plan de campagne te ontwerpen en hierin naar omstandigheden nieuwe elementen in te voeren of door derden opgedrongen, niet gewenschte tactiekveranderingen te weren. Natuurlijk dient het daarbij niet alleen onze eigen bewegingen, maar ook die van parallel marcheerende bevriende groepen, en óók die van vijandig gezinde elementen te overzien. Niet te weinig inzicht in de geheele maatschappijleer en grondige kennis van het vakvereenigingswezen, zoowel van nu als van vroeger is daarbij noodzakelijk en kan nu ons behoeden voor het maken van fouten, waarvoor reeds anderen het leergeld betaalden. Intusschen, hoeveel beter of dan op deze wijze het H.B. ook ingelicht moge raken, over alles en nog wat, hoe hoog het door noeste vlijt in kennis en wijsheid ook verheven moge raken boven de massa der leden, niettemin zal het in hoogste instantie zich hebben te schikken naar den wil dier lieden, zoolang

allen te samen bezig zijn definitief hunne plannen te ontwerpen.

Wij stellen immers op den voorgrond, dat al onze actie wordt gevoerd ter wille van belangen van den geheelen groep. Het beslissingsrecht over deze belangen heeft, dat spreekt, de groep zelf; maar niet minder spreekt het, dat géén lid der groep het recht heeft, nadat eenmaal eene beslissing is gevallen, nadat dus eenmaal het H.B. het een of ander ter uitvoering is opgedragen, nu op eigen houtje dingen te doen of te laten, waardoor die uitvoering wordt bemoeilijkt. *Hier* heeft ieder het recht zijne opinie uit te spreken en te verdedigen, *hier* kunnen we onderling de degens kruisen, *is* echter eenmaal hier eene beslissing gevallen, dan behoort ieder genoeg zelfdiscipline te bezitten om er zich bij neer te leggen en loyaal tot de uitvoering ervan mee te werken. Vecht thuis, maar wees eensgezind naar buiten! Voor het H.B. geldt in eigen kring eigenlijk precies hetzelfde. M.i. heeft in de algemeene vergadering een H.B. lid minder recht op een tot het uiterste een eigen opinie te verdedigen dan een gewoon lid, omdat over de belangrijkste vraagstukken de opinie van het H.B. als zoodanig al gevormd moet zijn. Een H.B. moet bovendien de kunst verstaan, desnoods met de opoffering van eigen meening om uit al de opgeworpen mogelijkheden, al de warrelende stroomingen, juist datgene te nemen, wat het meest de algemeene opinie nabij komt, en wat het beste past in het groote plan. De taak van een goed hoofdbestuurder is dan ook harder werken en meer weten dan iemand anders en dat terwijl zijne persoonlijke belangen, door dit alles gewoonlijk niet worden gediend. Als hij zijn post zal blijven vervullen, dan kan hij dit niet anders dan gedragen door een groote liefde voor zijn werk en zijn vak. Door *liefde* voor zijn werk en zijn vak, want hij moet ten slotte nog iets anders dan voorlichten en besturen; hij moet de anderen zoo noodig weten te bezielen met strijd lust en met enthousiasme. Zijn geest moet het verleden en het heden kennen

en zijn oog moet in de toekomst zien, waar hij dingen herkent, die geen ander nog vermoedt; hij moet zijn oeconoom en strateeg, vechter en dichter, werker en profet!

Een enkel woord tot leden en niet-leden.

Ik twijfel niet of *gij* apprecieert dit alles, maar denkt ge, dat dit altijd en overal gebeurt? Verre van dat! Onder de nauwere relaties van bestuurders worden wel eens murmureerende elementen gevonden als het hoofd van het gezin na dagelijksch werk in de practijk al wéér in de bestuurs- of commissievergadering den avond gaat doorbrengen of die aan hoog noodige correspondentie moet wijden. Ook de bestuurder zelf kent wel eens oogenblikken van minder veerkracht, als hij telkens stuit, niet eens op tegenwerking, maar op volkomen apathie van collega's. Van collega's vooral, die het nog nooit tot het inzicht hebben kunnen brengen, dat al dit werk tenslotte gebeurt ter wille van de naam der geheele professie, dus ook van hen; van hen, die niets doen, nòch op sociaal, nòch op wetenschappelijk terrein, van hen, die schrikken voor het betalen van contributie en te laks en te lauw zijn voor het bijwonen eener vergadering. De taak van onze gewone leden is het, die collega's te overtuigen, dat toch eindelijk die klaplooperij eens op moet houden.

Anderen zijn er, die voor zich de Mij. als overbodig beschouwen; dat zijn de vaststaande sterren van de eerste grootte, die meenen niet mee te draaien in het heelal; hoogstens gelooven zij nog in een wentelen om eigen as, en droomen zij, dat de wereld zich om hen beweegt. Voelen deze, overigens verdienstelijke mannen dan niet, dat ook zij tegenover de professie plichten hebben en dat het meest kleinzielige is, het niet ten *volle* erkennen van het vak waartoe men behoort?

Gelukkig vermindert echter reeds het aantal van zowel de eene als van de andere groep. De meerderheid der tand-

artsen in Nederland is reeds lid van de Mij., al zien we die meerderheid dan ook niet hier.

Tegenover al de eischen nu aan het Hoofdbestuur, die weliswaar ik heb getracht te formuleeren, maar die de leden moeten stellen, staat van het H.B. toch ook het recht om iets van de leden te verwachten, althans de aanwezigheid van enkele zaken bij de leden te wenschen.

In de eerste plaats dan het inzicht, dat wij ook sociaal gesproken als vak nog lang niet zijn waar we moeten komen. De meesten van ons gaat het wel zoo goed, dat we zorg om den broode slechts bij naam kennen. Dit mag ons niet in slaap wiegen. *Allen* moeten inzien, dat het peil der professie door verbeterde opleiding, voortgezet onderwijs, passende ziekte-wetgeving, bestrijding der onbevoegde uitoefening enz. nog aanmerkelijk is op te voeren, en dat die opvoering de waardeering onzer arbeidskracht ten goede komt, dus op breeder terrein grooter financiële compensatie brengt.

Hoe kan dit alles? Dat is niet in een voordracht als deze te zeggen, maar hier is het juist de studie van het vakverenigingswezen, die ons den weg wijst. Wij zijn hierin waarschijnlijk op den goeden weg, maar m. i. zal sterker centralisatie noodig zijn dan we tot nu toe gewend zijn. Sterker centralisatie eischt evenwel meer werk van enkelen, eischt bovenal het vertrouwen van de leden en zal ten slotte van hen hooger contributie eischen. Want ook hierin is pas een begin gemaakt naar het mij voorkomt. Ik wil niet in vergelijkingen treden, die altijd tot grooter of kleiner onbillijkheden leiden, maar noem toch als illustratie een enkel cijfer. De Ned. Vereniging van Glas- en Aardewerkers voerde in hare 3 Juni j.l. gehouden vergadering de contributie op tot 25, 35, 40, 50 en 60 cent per lid per week. Laten we als een gemiddelde hiervan 40 cent aannemen; dat is dus / 20.— per jaar. Nu zijn glas- en aardewerkers allerminst arbeiders met hooge inkomsten. Niettemin hebben zij een bezoldigd bestuurder met een salaris

van f 1200.—. hetwelk na 12 jaren dienst tot f 1800.— is gestegen. Thans werd besloten een tweede bestuurder eveneens te bezoldigen. Deze modern georganiseerde arbeiders zien in, dat het besturen van een vakvereniging geen amateurswerk kan blijven maar den geheelen man eischt; zij zien ook in, dat hunne contributies geen bijdragen zijn voor een liefdadig doel, maar ammunitie vormen voor den strijd, die heel hun groep omhoog moet voeren. Sommigen hunner zullen misschien nooit dit meemaken, velen zullen zelf nooit voordeel hebben van wat zij storten ten bate hunner gemeenschap, maar zij geven het gaarne met een inzicht, dat wij hun nog kunnen benijden. Niettemin zullen ook wij hiertoe *moeten* geraken. Het *is* waar wat A d a m S m i t h zegt in de voorrede der „Wealth of Nations”, sprekende over vakvereenigingsmensen: „Als men een aantal hunner ziet samen rotten” zegt hij, „kan men zich verzekerd houden, dat zij er op uit zijn hunne medemenschen méér geld uit den zak te kloppen.” Daarvoor *zijn* de vakvereenigingen er inderdaad. Dát is de kern van de „sociale belangen” zonder eenige franje of versiering. Naar buiten predikt de vakvereeniging *strijd* met alle eerlijke middelen. Naar binnen, onderling heersche juist in den belang van het succes dier strijd, nauwe aaneensluiting, vertrouwen, offervaardigheid en enthousiasme!

DISCUSSIE.

De Voorzitter, Mijne Heeren! Hier dient een oogenblik stilte te zijn. Na zulk een voordracht zou het als het ware ontheiligend zijn terstond het woord te voeren.

Het was inderdaad een artistiek genot den heer Bakker te hooren spreken. Er is een spreekwoord, dat zegt: „Elk genre is goed, behalve het vervelende”. De heer Bakker heeft het mogen ervaren: op dit late uur hingen de aanwezigen aan zijn lippen; vervelend is hij allerminst geweest, dus was het ook goed en bovendien: les absents ont tort, want zij, die deze voordracht later zullen lezen, hebben niet dat artistieke genot, dat wij nu op dit late uur mochten beleven.

Maar de heer Bakker heeft ook ware en wijze woorden gespro-

ken. Ik zal daarom de vraag stellen of iemand der aanwezigen ook eenige op- of aanmerkingen daaromtrent wenschte te maken.

De heer T. C. A. Bölg er, M. de V.! Ik onderschrijf volkomen hetgeen U zooeven hebt gezegd en ik spreek dan ook uit ieders gemoed, wanneer ik ons en onze Maatschappij gelukkig prijs, dat wij een man als den heer B a k k e r in ons midden hebben. Maar omgekeerd zou ik ook willen zeggen: wat zou de heer B a k k e r moeten beginnen zonder een apprecieerend publiek, zooals hij op dit oogenblik om zich verzameld ziet. Stel U voor, de heer B a k k e r in den zooeven door hem geschetste ouden tijd vóór het Tandheelkundig Genootschap. Ik geloof, dat hij natuurlijk dezelfde B a k k e r zou zijn geweest, die hij nu is, want wij zouden ons hem niet kunnen voorstellen anders dan wij hem kennen met zijn sociale en economische appreciaties. Wanneer die nog niet bestaan hadden, zouden wij in den heer B a k k e r een zeer merkwaardig voorbeeld van generatio spontanea hebben en hij zou de wereld totaal verstomd hebben doen staan. Hij zou de verzenen tegen de prikkels geslagen hebben, maar niet die bewondering geoogst hebben. Hij is een merkwaardig man. Hij is — misschien is dit een orgaan, dat hij heeft ontwikkeld in het sociaal milieu waarin hij verkeert — begaafd met een eigenaardig soort voelhoorn: wanneer in zijn omgeving zich een vijandig element bevindt, of hij is in een milieu, dat gedeeltelijk vijandig en gedeeltelijk sympathiek gezind is, dan schijnt hij dat bij intuïtie op te vatten. Ik zou hem willen vergelijken met een stenvork, die meeklinkt als een gelijkgestemde vork in de buurt trilt en wanklanken geeft als een niet gelijk gestemde in de nabijheid is. Hij registreert dat soms terstond maar soms den volgenden dag. Toen gisteravond die kwestie van de vakarbeiders werd behandeld, werd gezegd: die menschen krijgen alles van hun vakvereniging en dus kunnen wij dat ook wel opbrengen. Dat heeft hij niet kunnen hooren. Toch zei hij: daar is iets in, dat onjuist is, maar dat zal ik morgen laten hooren.

Toen ik hedenmorgen hierheen ging, werd gesproken over een hoogstaand collega, die een van de eerste mannen in ons vak was, als vakman beschouwd. Die man is aan het knoeien gegaan en hij is gedaald. Zijn capaciteit is gedaald, maar ook zijn materieel succes. De heer B a k k e r heeft de oplossing gegeven n.l. de wetenschappelijke, hoe op die moreele decadence direct moet volgen een materieel zakken.

Ik besprak hedenmorgen met een collega welke rol de philanthropie moet spelen in de practijk. Wat doen wij met de minder bemiddelde menschen wanneer deze zich aanmelden? Kunnen wij hen helpen of niet? Dan zegt de heer B a k k e r: pas op, je kunt alleen je arbeidskapitaal aanbieden; je kunt wel een philanthropisch iets aanbieden, dat goed besteed is, maar het is een gevaarlijke

weg wanneer men de philanthropie in de practijk gaat halen, want je teert op je werkkraft, die je moet materialiseeren.

Zoo heeft de heer B a k k e r verschillende dingen beantwoord, die ter sprake gekomen zijn. Wij hebben hem zeer bewonderd. Wij hebben bewonderd hoe hij praktische resultaten gekregen heeft; hij staat met beide voeten in de practijk en op den bodem van de aarde; maar hij heeft toch hooge idealen nagestreefd en ons weten mee te sleuren. Of wij precies in alle opzichten door het propaganda-tintje, dat zacht doorschemerde, zijn meegesleept, weet ik niet, maar de wijze waarop hij alles heeft voorgedragen, heeft hem een aureool om het hoofd gelegd en wij moeten zeggen, dat het inderdaad heel mooi en heel bijzonder was. (Applaus.)

De heer A. L. J. C. van Hasselt. M. de V.! Ik ben zoo straks de discussie over een ander onderwerp begonnen met een Fransch gezegde. Dat is mij goed bevallen. Bij de lezing van den heer B a k k e r dacht ik: OÙ diable le socialisme va-t-il se nicher? Ook al in onze tandheelkunde? Ik moet zeggen, dat de heer B a k k e r voor ons nieuwe geluiden heeft doen klinken, die ongetwijfeld niet zullen nalaten op ons een blijvenden indruk te maken. Ik denk zelfs, dat zij in vele van onze harten weerklank hebben gevonden.

De heer B a k k e r sprak over het gildewezen. Laat ik aan dit gildewezen ook een beeld ontleenen. Hij mag hier staan als een meester in de sociale economie, ik slechts als leerling, hoogstens als gezel, en de taak van den meester is te leiden, voor te lichten, te onderwijzen; de taak van den gezel is te arbeiden, te doen. Ik als gezel, als werker, en nog niet zoo doordrongen van de sociale economie als hij is, heb toch inwendig ondergaan de invloed van de groote strooming, die door de geheele wereld gaat en waaraan geen menschenkind zich kan onttrekken. Ook wij, zooals wij hier zitten, of wij willen of niet, wij maken die groote evolutie door, die het menschedom altoos zal doormaken en het verder zal brengen. En of wij al of niet er over gedacht hebben en of wij al of niet kunnen formuleren de redenen van ons doen en laten, dit blijft nu eenmaal waar „wir denken zu schieben und werden geschoben", wij doen, omdat er een drang in ons is, die ons daartoe verplicht.

Ik heb met buitengewoon veel belangstelling geluisterd naar de uiteenzetting, die de heer B a k k e r ons heeft gegeven en die ons in goede lijnen, in juiste scherpe lijnen, onze plaats heeft aangewezen in de groote teekening, waarnaar onze maatschappij eigenlijk is opgebouwd. Wij voelen nu hij gesproken heeft, waar wij thuis hooren en wat onze positie is, al zijn er ook enkele vragen die onwillekeurig in ons opkomen. Wanneer hij zegt, dat een vakvereniging een vereniging is van bezitloozen, dan vraag ik mij af: de werkgevers, die mannen, die als kapitalist worden beschouwd, sluiten zich ook aan-

een, dus de vakvereniging is niet altijd een vereniging van bezitloozen, maar is wel degelijk ook een vereniging van kapitalisten geworden. Door de aaneensluiting van de bezitloozen, zijn de werkgevers van hun kant evenzeer verplicht zich aan te sluiten om de kracht uit te oefenen, die zij als alleenstaande personen moeilijk hadden kunnen uitoefenen. En wat zijn wij tandartsen? Wij zijn aan den eenen kant werknemers, voor zoover het publiek onze hulp noodig heeft, maar men vergete niet onze taak aan den anderen kant als werkgever tegenover assistenten, technikers enz. Dat maakt onze positie dualistisch.

Dan heeft de heer B a k k e r ook bij zijn uiteenzetting van de waardeberekening, waarover hij eenige theorieën heeft verkondigd, m.i. te veel het oog geslagen op de economische toestanden in het fabriekswezen en hierbij juist uitgeschakeld dat bijzondere feit, dat ons kenmerkt en waarbij wij ons zouden kunnen vergelijken met het kunstambacht n.l. het persoonlijk cachet, dat aan onzen arbeid verbonden is. De vraag naar onzen arbeid wordt niet beheerscht door de grootte van de vraag of het aanbod, maar door andere factoren als b.v. voorkeur; die vraag wordt niet beheerscht uitsluitend door economische voorwaarden, of men goedkoop of duurder is, maar er zijn andere factoren, die vaak veel belangrijker zijn dan de economische.

Ik hoop, dat nog velen over dit belangrijke onderwerp zullen spreken, maar ik wil mij nog even aansluiten bij de woorden van collega B ö l g e r, waarmede hij dank bracht aan den heer B a k k e r. Een geluid, als hier geklonken heeft, is werkelijk zelden of nooit in onzen kring gehoord. Er gaat een dreunen door van komende tijden en het is goed, dat hij daarop heeft gewezen, want werkelijk, hij zegt het met een profetenwoord: de tijd zal spoediger naderen dan gij denkt: bedenkt, dat gij zult moeten vechten en zult moeten strijden in de groote economische evolutie! En dat is goed gezien! De wijze waarop door den tegenwoordigen vreeselijken wereld-oorlog en de economische omwenteling, de evolutie met reuzensprongen vooruitgaat, zal ons veel eerder dan wij denken op die plaats brengen, die wij moeten leeren kennen om ons te handhaven en om er op de meest juiste en correcte manier partij van te trekken. Ik dank den heer B a k k e r hartelijk, dat hij dat geluid heeft doen hooren. Wanneer de lezing in druk is verschenen, zal ik ze met de grootste nauwkeurigheid herlezen. Maar nu reeds zal ik hierdoor opgewekt naar huis gaan en beter dan voorheen weten waarvoor ik werk: voor de Maatschappij en voor het welzijn van den tandheelkundigen stand! (Applaus.)

De heer Dr. C. v a n d e r H o e v e n. M. de V.! Ik zou niet gaarne hier vandaan gaan zonder een woord te hebben gesproken naar

aanleiding van de hoogst interessante lezing van den heer B a k k e r. Alleen is het zeer moeilijk die zaak grondig te bespreken. Daarvoor gaat het onderwerp, wanneer men het inderdaad serieus wil opvatten, te hoog. Wij zullen de lezing à tête reposée moeten lezen; maar ik hoop, dat de heer B a k k e r mij niet ten kwade zal duiden, als ik enkele dingen, die ik misschien niet goed heb begrepen, even aantip. Misschien zal hij zeggen: „wat weet hij er weinig van”. Maar ik beschouw het alleen als hommage aan zijn voordracht.

Ik zou willen vragen of het nu wel juist is, wat U zooeven hebt gezegd, dat van organisatie vroeger eigenlijk geen sprake was; dat deze eerst nu is tot stand gekomen, of nu begint tot stand te komen? Moet niet het feit van de oprichting van het Tandheelkundig Genootschap, waarvan de Nestor hier in ons midden is, reeds beschouwd worden als een begin van organisatie en hebben niet de individueele tandartsen gevoeld, dat er een organisatie noodig was? Ik kan het niet anders zien, dan dat het was: een organisatie. Natuurlijk was zij niet zoo uitgebreid als naderhand. De strijd om het bestaan is veel grooter geworden, allerlei vraagstukken zijn opgekomen en langzamerhand heeft alles zich ontwikkeld. Maar ik kan niet denken, dat men niet van dat oogenblik af zou kunnen spreken van een organisatie.

Vervolgens sprak hij over het Hoofdbestuur. Dit is voor ons een meer praktische beschouwing. Is het wel mogelijk voor een college van hoogst verdienstelijke menschen, die wij kiezen om plaats te nemen achter de groene tafel, vanwaar zooveel goeds moet komen, om zich van alles goed op de hoogte te stellen, bij het werk dat zij reeds uit anderen hoofde hebben? Het zijn menschen die in hun practijk hoog staan, waardoor reeds veel van hun tijd wordt gevergd. Is het mogelijk, dat die personen zich van alles op de hoogte kunnen stellen en zullen zij zich niet bij veel moeten neerleggen en aannemen wat een centrale commissie, zooals die op het oogenblik is georganiseerd en die de zaak dan goed onder de oogen heeft gezien, heeft vastgesteld? Mij dunkt het is onmogelijk dat die menschen zich in alle onderwerpen zoo intensief hebben kunnen inwerken, dat zij van ieder onderwerp zouden kunnen zeggen: zoo moet het en niet anders!

Ik wil daarvan een voorbeeld aanhalen. Tegenwoordig zien wij dat bij de ministeries hetzelfde plaats heeft. Daar worden de onderwerpen zoo uitgebreid en men moet zich zoodanig in details inwerken, dat het zelfs voor een Minister, waar het zijn departement raakt, soms moeilijk is wetten in de eerste en tweede kamer in finesse te verdedigen. Hij vraagt dan dengeen, die zulk een wet heeft uitgewerkt, hem bij te staan en haar in het openbaar te verdedigen. Dat is meermalen in onze Vertegenwoordiging voorgekomen.

En zoo zal het ook in onze Maatschappij voorkomen, dat het

Hoofdbestuur zich moet neerleggen bij de meening van een Centrale Commissie, eenvoudig omdat het de tijd niet heeft alles grondig te onderzoeken.

Het is mij verder opgevallen, dat de heer B a k k e r m.i. te veel en te uitsluitend het gewicht heeft gelegd en het oog gevestigd heeft op de „portemonnaie”. Ik ben het in zooverre met den Spreker eens, dat alles wat wij doen, al dat streven om ons een goede practijk te verschaffen enz. gebeurt uit een zeker egoïsme. Ook is het in zekere mate egoïsme, wanneer wij ijveren voor tandklinieken. Dat heeft de heer B a k k e r zeer juist in het licht gesteld. Dat is gedeeltelijk ter opwekking tot grootere behoefte aan tandheelkundige hulp, waarvan wij weer de vruchten plukken. Dat de drijfveer, die ons daartoe aanzet, „egoïsme” is, geef ik toe, maar dat dit egoïsme *alleen* zou worden beheerscht door de portemonnaie, mogen wij *niet* toegeven. Er zijn nog andere drijfveeren dan de „portemonnaie”. Er is een drijfveer, die ik zou willen noemen het moreel gevoel, iets te doen voor een ander, het zichzelf op een piedestal stellen enz. waardoor men een zeker aanzien krijgt tegenover andere collega's. Dat is niet direct de „portemonnaie”, want heel dikwijls moeten wij daarvoor allerlei onkosten maken, terwijl dat geld per slot van rekening lang niet altijd terug komt door een grootere practijk en dus op die manier weer in de portemonnaie komt. Ik zou in overweging willen geven eens na te gaan of dat uitsluitende „portemonnaie-idee” niet een klein beetje te veel door U op den voorgrond is gebracht.

Dan nog een kleine vraag, die de heer B a k k e r wel genoemd heeft maar niet verder heeft uitgewerkt. Wat heeft hij eigenlijk bedoeld met drie soorten tandartsen?

Op deze vragen zou ik gaarne van den inleider eenig antwoord ontvangen.

De heer C h. F. L. N o r d. M. de V.! Waar de Staathuishoudkunde tot een van mijn liefhebberijen behoort, kan ik niet anders zeggen, dan dat ik met onverdeeld genoegen heb geluisterd naar de filosofisch-economische beschouwingen van den heer B a k k e r.

Ik ben het echter met Dr. v. d. H o e v e n eens, dat de heer B a k k e r wel buitengewoon veel gewicht heeft gelegd op het finantieel-egoïstische deel van de redenen, die ons bewegen tot organisatie en aansluiting. Ik had zoo den indruk dat coll. B a k k e r, wanneer hij slechts de geringste politieke kant aan deze vergadering had gezien, vol geestdrift geëindigd zou zijn met den uitroep: „Kameraden, stemt dus rood!”

In dat verband is het geloof ik, dat hij ook gesproken heeft van drie soorten tandartsen en wil hij in een nabije toekomst komen tot een groote organisatie, die alle tandartsen omvat en waarbuiten geen vereenigingen noodig zijn. Of heb ik dit verkeerd begrepen?

Ik ben van meening, dat naast het egoïstische beginsel, toch ook staat een ethisch beginsel, dat vermoedelijk nog een overblijfsel is uit den tijd, dat wij ons zooal niet „kapitalist“, dan toch „bourgeois“ voelden. Ik geloof dat wij ons gelukkig zullen mogen prijzen wanneer wij erin slagen dat ethische beginsel hoog te houden, en dit dient mede het streven te zijn van alle tandheelkundige vereenigingen.

En wanneer wij dat zullen kunnen vereenigen met datgene wat door den heer B a k k e r in zijn rede is uiteengezet zullen wij een belangrijke stap in de goede richting hebben gedaan.

Wij kunnen dat niet beter doen dan door de tegenwoordig bestaande toestand te handhaven en te versterken, n.l. een groote Vereeniging tot behartiging van onze sociale belangen, een groote Vereeniging, die hetzelfde doet voor de wetenschappelijke belangen, en een Vereeniging, die van deze groepen de meest vooraanstaande elementen bevat. Door het groeien en bloeien van deze drie Vereenigingen worden dan zoowel de egoïstisch-finantieele als wel de ethische belangen gediend!

De heer J. M. K l i n k h a m e r. M. de V.! Ik zou een vraag willen stellen en wel deze. Vindt de heer B a k k e r het gewenscht, dat wij de volgende uitlating, door hem gebezigd, in de wachtkamer hangen: „De kern van het sociaal belang is om zijn medemenschen meer geld uit den zak te kloppen?“

De heer B a k k e r. M. de V.! Dames en Heeren! Het heeft mij buitengewoon veel genoegen gedaan, dat, naar het blijkt, de tandheelkundigen, naast andere wetenschappen, ook de economie met groote voorliefde beoefenen. Het wil mij echter voorkomen, dat de geachte collegae niet altijd precies uit elkaar hebben gehouden met welke wetenschap zij op een gegeven oogenblik bezig waren.

Ik begin natuurlijk met gaarne mijn dank en erkentelijkheid te betuigen voor de woorden van den geachten voorzitter, waarbij de heer B ö l g e r in even welsprekende termen zich aansloot. Maar ik meen toch te mogen opmerken, dat speciaal collega B ö l g e r zich niet zoo zeer met economie heeft bezig gehouden als wel met psychologie. Hij heeft inderdaad een psychologische analyse trachten te geven van het object-B a k k e r en hij leek minder een leerling van S m i t h dan wel misschien van F r e u d. Het scheelde niet veel of hij wilde beweren, dat het onbewuste mij regeert. Het kán waar zijn, maar voorloopig geef ik dit niet toe. Ik blijf hem echter voor de vriendelijke bedoelingen, die hij op de manier, welke ik het voorrecht heb eenige jaren te kennen, heeft voorgedragen, zeer dankbaar.

Van den heer v a n H a s s e l t dacht ik in het begin, dat hij evenmin over mijn onderwerp zou spreken; hij sprak ook al steeds over mij persoonlijk. Gelukkig bekeerde hij zich en ging ten slotte over

tot zakelijke opmerkingen, die voor een groot deel het misverstand raakten, dat ook heerscht tusschen collega's van der Hoeven, Nord, Klinkhamer en mij.

Ik wil in de eerste plaats protesteeren tegen de bewering, dat ik hier socialisme heb gepropageerd. Dit is niet gebeurd. Ik heb alleen een paar sociologische stellingen behandeld en de eenige steun, die ik mij verstout heb te citeeren, uit respect voor de ongetwijfeld stok-oud-liberale voorzitters, waaronder ik sta: die van de Maatschappij en van de O. & E. Commissie is Adam Smith! Het allerminst had ik, mijnheer Nord, daarom kunnen eindigen met „stemt rood”. Had ik een dergelijk strijdwoord gebruikt, en een dat U dankbaar tot heb Uwe kunt maken, dan had ik dit kunnen ontleenen aan een roode, door U toe te roepen: „Proletariers van alle landen, vereenigt U!”

De Heer Van Hasselt zegt, dat er patroons-vakvereenigingen zijn. Dat noemt men patroons-vereenigingen, maar geen vakvereenigingen. In een strikter, thans geldende terminologie zijn deze arbeiders-vereenigingen. Hij merkt verder op, dat wij als tandartsen ook werkgevers zijn; dit raakt een essentieel punt. Een diamantbewerker heeft ook een door hem betaalden helper bij zich, maar dat stempelt hem nog niet tot een werkgever. De helper is slechts het aequivalent van een instrument, dat hij noodig heeft. Iemand wordt eerst tot werkgever in onzen zin als het werk van zijn ondergeschikten voor hem een bron van totaal aparte inkomsten wordt, wanneer dat werkgeven voor uitbreiding vatbaar is, wanneer dus het werkgeven als zoodanig een belangrijk, zoo niet het belangrijkste deel der onderneming wordt. Daarvan nu, kan bij de tandartsen niet worden gesproken.

Nu is het eigenaardig, dat door de opposenten details zijn behandeld, terwijl op het essentieele van mijn voordracht niet is ingegaan. Men heeft gevraagd: zijn wij wel egoïsten? Ware dit mijn stelling dan had men mij gemakkelijk kunnen vangen; men had mij kunnen vragen: „wat doet gij hier aan de groene tafel?"; er is hier inderdaad weinig te winnen voor mijn portemonnaie. Maar men moet vragen wat zijn de sociale motieven, die onze *vereeniging* moeten leiden en wat zijn *persoonlijke* motieven? Nu geef ik toe, dat ik niet voor ieder persoonlijk, egoïsme predik, maar de teerdere sentimenten, die wij niet kunnen missen en die te vaak worden onderschat, zijn in de vakvereeniging niet op hun plaats. Hier doen wij zaken. Dat was mijn betoog. Als mensch mag men zoo gevoelig mogelijk zijn, maar een goed ondernemer laat het sentiment buiten zijn kantoor.

Dus wil ik niet zeggen, dat wij zoo egoïstisch mogelijk moeten zijn, maar laten wij *hier* alle philanthropie er buiten houden; hier geldt het 't verkoopen van onze arbeidskracht.

Ik wil niet verkeerd begrepen worden alsof ik zou hebben gezegd, dat het Genootschap geen organisatie zou zijn, omdat ik niet gaarne zou willen, dat men denkt, dat ik den arbeid van die mannen onderschat. Toch vind ik het geen organisatie; er kwamen toch zeer verschillende elementen bij elkaar, zegt de heer Van der Hoeven. Zeker. Nu gaat elke beeldspraak mank, maar in de biologie heeft men toch geen organisme als men een aantal cellen bij elkaar voegt. Een organisatie ontstaat pas als een nieuwe kracht, een ongelijksoortige kracht ontstaat, als de kracht die een nieuw complex kan uitoefenen grooter is of in andere richting werkt dan de som van alle afzonderlijke krachten van de elementen. Dan hebben wij pas een organisatie.

Ten bewijze dat men hier met een orgaan heeft te maken en niet met een conglomeraat als in vroeger dagen, het volgende. Welke invloed, stelt men zich voor, zouden wij afzonderlijk hebben op de regeering als niet de professie als zoodanig een stevige organisatie achter den rug had? Men gaat, zoo jong de Maatschappij ook is, in toonaangevende kringen luisteren naar die Maatschappij

De heer Dr. Van der Hoeven. Dat was toen het Genootschap!

De heer Bakker. in de eerste jaren deed men dat in het Genootschap niet. Als organisatie deed het in dien zin niets.

Met Dr. v. d. Hoeven ben ik het eens, dat het Hoofdbestuur als zoodanig niet op de hoogte kan zijn van alle mogelijke vraagstukken. Maar de bedoeling van de practische maatregelen is deze, dat minstens één lid van het Hoofdbestuur de besprekingen in zoo'n bepaalde commissie heeft meegemaakt en er dus altijd een vertegenwoordiger van de commissie in de hoofdbestuurvergadering aanwezig is. Wij hebben het nut van iets dergelijks gemerkt als wij uit de O. & E. Commissie iets hadden over te brengen aan het H. B. Dan zeiden wij tot den voorzitter: U is toch lid van het H. B., spreekt U daarover. Dan begrijpt men elkaar volkomen en dat is goed voor het in elkaar zetten van de Maatschappij. En het is zeker een krachtverspilling als men twee hoofdbestuurleden in één commissie laat zitting hebben.

Ik heb daarmede den heer Klinkhamer beantwoord. Ik heb er niets tegen als hij die voortreffelijke spreuk in zijn wachtkamer wil plaatsen, mits hij dan maar als auteur opgeeft, niet Bakker, maar Adam Smith.

Niet de kwestie van vraag en aanbod, maar ook persoonlijke capaciteiten geven vaak den doorslag, heeft de heer Van Hasselt gezegd. Dat is waar. Maar ik spreek over de waar, die de professie aan de maatschappij kan geven en de prijs van die waar wordt bepaald door de kwestie van vraag en aanbod. Als U dat voor elk afzonderlijk wilt beschouwen, dan zijn er natuurlijk in onze persoon-

lijke capaciteiten energie-oophooping te vinden, die onze persoonlijke arbeidskracht meer waarde verleen dan die van een minder capabel collega — dat capabel zoo ruim mogelijk op te vatten. Dat is het verschil, dat U en mij even van elkaar bracht.

De heer V a n d e r H o e v e n wensch nader antwoord wat ik bedoelde met drie soorten tandartsen. Daar bedoel ik niet mee een soort van bedekt aansturen op een groote vereeniging. Als ik dit nader omschrijf word ik persoonlijk en dat is toch niet wenschelijk. Ik bedoel de menschen, die het dichtst staan bij de conservatieve Genootschaps-leden, dus de menschen die oud zijn, misschien niet in jaren, maar in begrippen, zij die ik genoemd heb de leden van de hofhouding van de zeer notabelen van vroeger, als eerste zeer eigenaardige schakeering, die wij kennen; daarnaast is ontstaan een tweede groep van menschen, die zich zonder opzet noemden *tandmeesters* en waarvan ik genegen zou zijn om te zeggen: dit zijn mannen, niet met aristocratische of quasi-aristocratische, maar met een meer burgerlijke habitus.

De derde groep zijn de menschen van meer jongeren datum, die indertijd reden meenden te hebben om een aparte vereeniging op te richten. Wij hebben een tijd lang, m.i. heel sterk in ons land die drie verschillende groepen gehad en het aanwezig zijn van die drie groepen is geloof ik heel lang geweest wat ook de drang naar eenheid in een Maatschappij tegenhield. De aanwezigheid daarvan was enkele jaren geleden zeker niet te loochenen en ik heb met vreugde geconstateerd, dat de grenzen hoe langer hoe meer verflauwden en de drie groepen zich in één groote groep hebben opgelost.

(Applaus.)